

SEGÂH MAKAMINDA PEŞREV

YUSUF PAŞA'NIN
DEVİRİ KEBİR⁽¹⁾

N°218 (♩ = 90)

(1) Düyek

İkinci Hane

Üçüncü Hane

(1) Âyinlerin sonunda Mevlevîler bu Peşrevi çalarken kudümler (Düyek) ikâmı vururlardı.

SON YÜRÜK SEMAİ

(♩ = 132)

(♩ = 180)

[♩ = 204]

Hüseyinî âyininin sonu.

Hüseyinî makamında Mevlevî Âyini

FARŞA METNİ SELÂMI EVVEL

Âteş nezened der dili ma illâ Hû (canimen vay) Kôteh neküned menzili ma illâ Hû (canimen vay)
Ger âlemyan çümle tabiban başend (» ») Halli neküned müşkili ma illâ Hû (» »)
(Hey yar meded ihsan meded gufran meded vay hey yarimen hey mirimen)

[Ger sebzei râni mera gülberki teri (mükerrer) «Dost» Şadmânem ki resed ender muradı
hiş veli ey çarei ender muradı yarimen]

İmrûz semâast semâast sema' (Vefâ nedârî hey hey zalım hey)

Nürest şuaast şuaast şua' (» » » » »)

Ez akıl vedaast vedaast veda' (» » » » »)

În aşk metaast metaast meta' (» » » » »)

(Hey sultanimen vay hey hünkârimen dost hey ranayimen vay hey hey hey hey hey yarimen)
«Ey» Bivefâ yar inçünin bi rahmü sengildil mebâş «Ey» Derdimendâni tûim ez hâli ma gafil mebâş
Der çemen üftad «ey» nalei bülbül «canım» Ta tü der âyi «yarimen» der haymei gül
(Ey gül ta tü der âyi yarimen der haymei gül hey sultanimen
hey hünkârimen hey ranayimen hey makbûlîmen)

SELÂMI SANİ

[Hüseyinî âyininin güfte ve bestesi buradan nihayetine kadar (Dügâh) âyininin aynı
olduğu için tekrar yazılmamıştır.]

Hüseyinî Âyini Farsça metninin

NESREN TÜRKÇEYE TERCÜMESİ

BİRİNCİ SELÂM

Bizim gönlümüze ateş vuran ancak Allah'tır

Bizim menzilimizi kısaltan ancak Allah'tır

Bütün dünya halkı tabib olsalar

Bizim müşkülümüzü hal eden ancak Allah'tır

[Hüseyinî Âyininin Farsça güftesinin burasında [] işaretleri arasına alınan ve (Ger
sebzei râni mera...) diye başlayarak (Ender muradı yarimen) kelimelerle biten kısım, man-
zum olmadığı gibi mensûr da olsa dürüst bir mana ifade etmediği için tercüme edilememiştir.]

Bu gün sema' vardır, sema vardır, sema'

Nur vardır, ziya vardır, ziya

Akla veda ediyoruz, veda ediyoruz, veda'

Bu aşk bir meta'dır, meta'dır, meta'

Ey vefasız yar! bu kadar merhametsiz ve taş yürekli olma

Sana düşgünüz, halimizden bu kadar gafil olma

[Dügâh âyininin 1inci Selâm'ının sonunda (Der çemen üftad...) diye başlayan vezinsiz beyit,
Hüseyinî âyininin burasında da vardır; evvelce de söylediğimiz veçhile tercüme edilmemiştir.]

İKİNCİ SELÂM

[Buradan Dügâh âyinine geçilir ve nihayetine kadar aynen okunurdu.]

Mevlevî Ayinlerindeki İka'lar ve bu İka'ların kudümlerde vurulan velveleli şekillerinin

TESBİTİ HAKKINDA İZAHAT

Mevlevî Ayinlerinde kullanılan İka'ların adedi (8) i geçmemektedir; bu İka'lar şunlardır:

1— Muzaaf Devri kebir ($\frac{16}{2}$); 2— Devri kebir ($\frac{14}{4}$); 3— Devri revan ($\frac{14}{8}$); 4— Düyek ($\frac{8}{4}$); 5— Evfer ($\frac{9}{4}$); 6— Frenk'çin ($\frac{12}{4}$); 7— Aksak semai ($\frac{10}{8}$); 8— Yürük semai ($\frac{6}{8}$).

Âyinler okunurken bu İka'lar kudümle vurulduğu için, Mevlevîler her İka'nın - ellerle sağ ve sol dizlere vurulduğu gibi - sağ ve sol kudümlere de aynen vurulması, pek sâde ve tantanasız olacağını düşünmüşler ve buna mahal kalmamak üzere bu İka'ların esasî zarplarının aralarına musiki amelîyecileri lisanında (Velvele) denilen bir takım «tezyinler» ilâve ederek gayet muntazam «İkaî ibareler» (Phrases rythmiques) vücûde getirmişlerdir.

Bu velveleli İka'ların bir üstat tarafından mı, yoksa muhtelif tarihlerde başka başka üstatlar tarafından mı tertip ve tanzim edildiği malûm değildir. Maamafih şurası muhakkak ve bilhassa takdire şayandır ki, Mevlevî musikişinasları tarikat Âyinlerinde kullandıkları İka'ların kudümlerde vuruş tarzını tertip ederken büyük bir zevkî selim eseri göstermeğe muvaffak olmuşlardır. Filvaki, bu İka'ların esasî zarplarının aralarındaki boş zamanları doldurmak için «tezyinat» kabilinden ilâve edilen «İkaî şekiller», o kadar isabetle seçilmiştir ki «velveleli İka'», «aslî zarplar»ın ahengini asla bozmamış ve bil'akis onları daha ziyade canlandırmıştır.

Büyük bir hüsnü tabiat eseri olan bu *Velveleli İka'lar*'ın unutulmaması için bunların tesbiti Türk musikisi tarihini alâkadar eden mühim bir mes'ele idi; bu hususta Konservatuvar tasnif hey'eti azasından muhterem ve kıymetli arkadaşımız Zekâî zade Ahmet Beyin derin vukuf ve ihtisâsından istifade edildiğini burada büyük bir şükran hissile kaydetmek borcumuzdur.

Mevlevî Âyinlerindeki İka'ların kudümlerle nasıl vurulacağını bu cildin ilk sahifelerine dercedilen (Pençgâh) Âyininin İka' değişen yerlerinde nota satırının altına çizdiğimiz iki hat üzerine icabeden nota şekilleri ve bir takım harfler ilâvesile göstermiştik; şükadar ki bu velveleli İka'lardan 260 inci sahifede yazılı (Devri kebir) in baş tarafında hattat tarafından bir sehiv [1] yapıldığı gibi, her İka'nın *aslî* zarplarına karşılık gelen «velveleler» in hangileri olduğu da bilmukayese kolayca anlaşılmasına ve zaten «velveleli İka'lar»ın sağ ve sol ellerle sağ ve soldaki kudümlere nasıl vurulacağına işaret ittihaz ettiğimiz harflerin medlûlları da izaha muhtaç bulunmasına binaen, aşağıda evvelâ bu harflerin medlûlleri anlatılmış ve sonra da Mevlevî Âyinlerinde kullanılan bütün İka'lar «aslî zarpları» ve o zarplara tekabül eden «velveleri» le ayrı ayrı gösterilmiştir:

D— (Düm) işaretidir.; üstünde **D** harfi bulunan zarbı sağ el sağdaki kudüme vuracaktır.

T— (Tek) işaretidir. (Tek) zarbı kudümlerde iki türlü icra edilir: birincisinde, yalnız sol el soldaki kudüme vurulur ki o vakit üstünde **T** harfi bulunan zarbın altına bir şey yazılmamıştır; ikincisinde sağ ve sol eller «birlikte ve aynı zamanda» sol kudüme vurulur ki o halde üzerinde **T** harfi olan zarbın altına sa. so. harfleri konulmuştur.

d m — (Düme) işaretidir; üstünde **d** harfi olan zarbın sağ el ile sağ kudüme, ve **m** harfi olan zarbın da sol el ile sol kudüme vurulması lâzım gelir.

t k — ('Teke) veya (Tekkâ) lafızlarına işaretidir; üstünde **t** harfi olan zarbın sağ el ile sol kudüme, **k** harfi olan zarbın da sol el ile aynı kudüme vurulması icabeder. ('Teke) ve (Tekkâ) arasındaki fark, birincinin «kısa», ikincinin de nisbeten «uzun» zarplardan mürekkep olmasından ibarettir ve vuruş tarzlarında hiç bir fark yoktur.

[1] Bu sehiv, o sahifedeki (Devri kebir) in evvelinde bulunan üç tane küçük (d) harfinden üçüncüsünün büyük (D) olacak iken küçük (d) olarak yazılmasıdır.

Birinci formada vukua gelen ikinci bir hattat sehivini de burada ihtar edelim: 264 üncü sahifenin birinci satırındaki (Metronom) rakamı (64) değil (112) olacaktır.

Kemal BATANAY
Naime BATANAY

İSTANBUL

KONSERVATUVARI

NEŞRİYATI

TÜRK MUSİKİSİ KLASİKLERİNDEN

Altıncı cilt

Mevlevî Âyinleri

I

Ali Rifat, Rauf Yekta, Zekâizade Ahmet ve Dr. Suphî Beylerden müteşekkil Konservatuvar « Tasnif ve Tesbit Heyeti » tarafından notaya alınmış tarihî kıymeti haiz bir NA'T ve üç MEVLEVÎ ÂYİNİ ile bu eserler hakkında Heyetin reisi Rauf Yekta Beyin tetkikatından bâhis bir mukaddemesini havidir.

HER HAKKI MAHFUZDUR.

İSTANBUL

Feniks Matbaası

1934

Mevlevî Âyinleri

III

HÜSEYNÎ MAKAMINDA